

Oikeustapauskokoelma

Asia T-543/08

RWE AG

ja

RWE Dea AG

vastaan

Euroopan komissio

Kilpailu — Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt — Parafiinivahamarkkinat — Raakaparafiinimarkkinat — Päätös, jolla todetaan EY 81 artiklan rikkominen — Hintojen vahvistaminen ja markkinoiden jakaminen — Emoyhtiön vastuu kilpailusääntöjen rikkomisista, joihin sen tytäryhtiö ja emoyhtiön osittain omistama yhteisyritys ovat syyllistyneet — Emoyhtiön käyttämä ratkaiseva vaikutusvalta — Olettama siinä tapauksessa, että emoyhtiö omistaa tytäryhtiön kokonaan — Seuraanto — Oikeasuhteisuus — Yhdenvertainen kohtelu — Sakkojen määrän laskennasta annetut vuoden 2006 suuntaviivat — Täysi harkintavalta

Tiivistelmä – Unionin yleisen tuomioistuimen tuomio (kolmas jaosto) 11.7.2014

1. *Kilpailu — Unionin säännöt — Rikkominen — Vastuuseen joutuminen — Emoyhtiö ja tytäryhtiöt — Taloudellinen kokonaisuus — Arviointiperusteet — Olettama, jonka mukaan emoyhtiö käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa kokonaan omistamiinsa tytäryhtiöihin — Kumottavissa oleva oletta* — Yhtiön, joka haluaa kumota tämän olettaman, näyttötaakka — Todisteet, jotka eivät ole riittäviä olettaman kumoamiseksi

(EY 81 artikla; neuvoston asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohta)

2. *Kilpailu — Unionin säännöt — Rikkominen — Vastuuseen joutuminen — Emoyhtiö ja tytäryhtiöt — Taloudellinen kokonaisuus — Arviointiperusteet — Voidaanko emoyhtiöiden katsoa olevan vastuussa rikkomisesta, johon niiden yhteisyritys on syyllistynyt*

(EY 81 artikla; neuvoston asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohta)

3. *Kilpailu — Unionin säännöt — Rikkominen — Vastuuseen joutuminen — Emoyhtiö ja tytäryhtiöt — Taloudellinen kokonaisuus — Arviointiperusteet — Kahden emoyhtiön, jotka omistavat yhteisyrityksen puoliksi, katsotaan olevan vastuussa yhteisyrityksen kilpailunvastaisesta käyttäytymisestä — Vastuun syntymisen edellytykset — Kaksi emoyhtiötä käyttää tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa — Yhteisen johtamisen käsite — Komissiolla on todistustaakka*

(EY 81 artikla; neuvoston asetus N:o 139/2004)

4. *Kilpailu — Sakot — Sakkojen määrä — Sakkojen suuruuden määrittämisperusteet — Sakon määrän alentaminen syytetyn yrityksen yhteistyön vastikkeena — Edellytykset — Edellytyksenä on käyttäytyminen, joka on auttanut komissiota toteamaan rikkomisen — Komission harkintavalta*

(Neuvoston asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 ja 3 kohta; komission tiedonanto 2002/C 45/03)

5. *Kilpailu — Hallinnollinen menettely — Puolustautumisoikeuksien kunnioittaminen — Kohtuullisen ajan noudattaminen — Komissiolla ei ole velvollisuutta varoittaa tutkinnan kohteina olevia yrityksiä tutkintatoimenpiteiden tai syytteiden mahdollisuudesta ennen väitetiedoksiannon lähettämistä*

(EY 81 artikla; neuvoston asetus N:o 1/2003)

6. *Toimielinten säädökset, päätökset ja muut toimet — Perustelut — Perusteluvollisuuden laajuus — Päätös, jolla määrätään sakkoja kilpailusääntöjen rikkomisesta ja joka koskee useita adressaatteja — Emoyhtiön vastuuseen saattaminen tytäryhtiön käytännöistä — Selvien perustelujen tarpeellisuus — Ullottuvuus*

(EY 81 ja EY 253 artikla)

7. *Kilpailu — Sakot — Sakkojen määrä — Sakkojen suuruuden määrittäminen — Huomioon otettava liikevaihto — Viitevuosi — Viimeinen täysi vuosi, jona kilpailusääntöjä rikottiin — Sen poikkeuksellisuus — Laajemman viiteajanjakson huomioon ottaminen — Keskimääräinen liikevaihto ajanjaksolla, joka ylittää aiemman tilikauden — Suhteellisuusperiaatetta ei loukata*

(Neuvoston asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 3 kohta; komission tiedonannon 2006/C 210/02 6 ja 13 kohta)

8. *Kilpailu — Sakot — Sakkojen määrä — Sakkojen suuruuden määrittäminen — Komission harkintavalta — TuomioistuINVALVONTA — Unionin tuomioistuinten täysi harkintavalta — Ullottuvuus*

(SEUT 261 artikla; neuvoston asetuksen N:o 1/2003 31 artikla)

1. Ks. tuomion teksti.

(ks. 25–28, 32, 36–44, 49, 50, 59–62, 66, 67 ja 69 kohta)

2. Kilpailuasiassa emoyhtiön voidaan katsoa olevan vastuussa tytäryhtiön käyttäytymisestä sen vuoksi, että ne kuuluvat samaan yritykseen, silloin kun tytäryhtiö ei päästä itsenäisesti markkinakäyttäytymisestään sen vuoksi, että emoyhtiö vaikuttaa ratkaisevasti sen käyttäytymiseen tältä osin.

Emoyhtiö vaikuttaa ratkaisevasti tytäryhtiönsä markkinakäyttäytymiseen erityisesti siinä tapauksessa, että tytäryhtiö noudattaa olennaisilta osin emoyhtiön sille tältä osin antamia ohjeita.

Emoyhtiö vaikuttaa ratkaisevasti tytäryhtiönsä markkinakäyttäytymiseen lähtökohtaisesti myös silloin, kun sillä on ainoastaan mahdollisesti tytäryhtiön elimissä olevien edustajiensa kautta valta määrittää tai hyväksyä tietyt tytäryhtiön strategiset liiketoimintaa koskevat päätökset kun taas valta tytäryhtiön liiketoimintapolitiikan määrittämiseen suppeassa mielessä on annettu yhtiön operatiivisesta toiminnasta vastaaville johtajille, jotka emoyhtiö valitsee ja jotka edustavat ja edistävät emoyhtiön kaupallisia intressejä.

Näitä periaatteita voidaan soveltaa myös yhden tai useamman emoyhtiön saattamiseen vastuuseen sellaisesta kilpailusääntöjen rikkomisesta, johon niiden yhteisyritys on syyllistynyt.

(ks. 29–31 ja 33 kohta)

3. Kilpailuasiassa komissio ei voi lukea yhteisyrityksen kilpailunvastaista käyttäytymistä kahden emoyhtiön, jotka omistavat sen yhtä suurin omistusosuuksin, syyksi EY 81 artiklan mukaisesti pelkästään tukeutumalla emoyhtiöiden mahdollisuuteen käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa sellaisena kuin se on vahvistettu yrityskeskittymien valvonnasta annetun asetuksen N:o 139/2004 soveltamisen asiayhteydessä, ilman että olisi tarpeen selvittää, onko tällaista vaikutusvaltaa tosiasiallisesti käytetty. Päinvastoin on niin, että komission on lähtökohtaisesti osoitettava tällainen ratkaiseva vaikutusvalta kaikkien tosiseikkojen perusteella. Näihin tosiseikkoihin kuuluvat emoyhtiön ja sen tytäryhtiöiden tai yhteisyrityksen johtotason tehtävien kumuloituminen samoille luonnollisille henkilöille tai se seikka, että kyseisten yritysten oli seurattava yhteisen johtonsa antamia suuntaviivoja ilman, että ne voivat käyttäytyä markkinoilla riippumattomina.

Lisäksi se, että yksi tai useampi emoyhtiö käyttävät tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa yhteisyrityksen liiketoimintaan, voidaan osoittaa myös tutkimalla yhteisyrityksen päätöksentekotapoja. Vaikka valta tai mahdollisuus määrittää yhteisyrityksen liiketoimintaa koskevia päätöksiä kuuluu itsessään ainoastaan pelkkään kykyyn käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa yhteisyrityksen kaupalliseen käyttäytymiseen ja siten asetuksessa N:o 139/2004 tarkoitetun käsitteen ”määräysvalta” alaan, komissio ja unionin tuomioistuimet voivat olettaa, että kyseisen yrityksen toimintaa koskevat säännökset ja sopimusmääräykset – erityisesti sopimuksen, jolla kyseinen yhteisyritys on perustettu, määräykset ja äänioikeuksia koskevan osakassopimuksen määräykset – on pantu täytäntöön ja niitä on noudatettu. Tällaisen toimen yhteydessä yhteisyrityksen kaupalliseen käyttäytymiseen kohdistuvan ratkaisevan vaikutusvallan tutkiminen voi määräysvaltaa koskevan analyysin tavoin koostua ennen yrityksen toiminnan aloittamista allekirjoitettujen asiakirjojen abstraktista analyysistä. Koska ratkaisevan vaikutusvallan tosiasiallista käyttämistä koskeva tarkastelu tapahtuu jälkikäteen ja se voi näin ollen perustua konkreettisiin seikkoihin, sekä komissio että ne, joita asia koskee, voivat kuitenkin esittää todisteet siitä, että yhteisyrityksen liiketoimintaa koskevat päätökset on määritetty erilaisten menettelysäännösten mukaisesti kuin pelkästä yhteisyrityksen toimintaa koskevien sopimusten abstraktista tarkastelusta seuraisi.

Vaikutusvalta, jota emoyhtiöt käyttivät yhteisyrityksen operatiiviseen johtoon nimittämiensä hallituksen jäsenten kautta, on täysin merkityksellinen seikka arvioitaessa sitä, muodostavatko kyseiset emoyhtiöt ja yhteisyritys taloudellisen kokonaisuuden. Komissio ei ole kuitenkaan osoittanut, että kyseiset kaksi emoyhtiötä johtivat yhteisyritystä tiiviissä yhteistyössä ja että yhteisyrityksen hallituksen päätösten tekeminen heijasti kunkin kilpailusääntöjen rikkomisesta vastuussa olevaksi todetun emoyhtiön tahtoa. Tällaista toteamusta ei voitu päätellä yhteisyrityksen toimintaa koskevien sopimusten abstraktista tarkastelusta. Komissio ei ole myöskään esittänyt tältä osin mitään tosiseikkoja koskevia konkreettisia todisteita, kuten hallituksen kokousten pöytäkirjoja.

Tästä seuraa, että koska toinen emoyhtiöistä on esittänyt merkityksellisiä tosiseikkoja siitä, etteivät emoyhtiöt johtaneet yhteisyritystä yhdessä, komissio ei voi osoittaa tällaisen yhteisen johtamisen tukeutua pelkästään yhteisyrityksen toimintaa koskevien sopimusten lausekkeisiin.

(ks. 101, 102, 107, 108, 114, 115, 119, 123 ja 124 kohta)

4. Ks. tuomion teksti.

(ks. 140–147, 151 ja 162–168 kohta)

5. Ks. tuomion teksti.

(ks. 175–179 kohta)

6. Ks. tuomion teksti.

(ks. 188–213 kohta)

7. Ks. tuomion teksti.

(ks. 215–227 kohta)

8. Ks. tuomion teksti.

(ks. 256–258 kohta)